

JÁMBORNÉ BALOG TÜNDE
Dudujka-völgyi pillanat

1.

Mint nádasban a tűz, terjedt a hír, és pillanatok alatt bejárta a völgyet, fellobbantva a vágy elfojtott szikráját az építkezésen dolgozó elitéltekben. Markukban megállt az ásó, a lapát, teli cementes zsákok, malteros ládák, egész darurakományok akadtak fent a bodzaillatú levegőben félúton ég és föld között; Piros Ferkó szája is tátva maradt szitkozódás közben, ...*sza-meg, hülye Pulya, rádobtad a követ a lábomra; az oltódó méz abbahagyta a bugyborékolást és a jogfilozófia élemedett professzora a ténfergést a meszesgödör körül. (A civil művezetőt a frász kerülgette, vigyázzon már arra a balfácánra, még beléésik, amilyen idétlen, bízza Kojára a tudóst, aki valami tiltott könyv kölcsönadásáért kapott három évet. A legjobb barátja súgta be, derült ki fél évszázaddal később, de ezt – szerencsére – egyikük sem érte meg.)*

Koja markához szinte hozzánőtt a keverőrúd, és a szájról szájra röppenő hír úgy állt meg fölötte, mint Magritte sziklája a levegőben, mielőtt szétrobbanna.

Nézzétek, egy nő!

(Koja mit sem tudott Magritte-ről; amikor Paletta az érettségi előtti utolsó rajzórán bemutatta néhány korai művét – többek közt a kendőbe burkolt fejű szerelmeseket, mint a *modern piktúra költői látománya*it –, éppen összetapadva smárolt egy osztálytársnőjével a tornateremhez vezető hátsó lépcsőházban, ám három évtizeddel később a forgandó szerencse jóvoltából egy brüsszeli múzeumban meglátta a lebegő sziklát ábrázoló festményt, és rögtön ez a Dudujka-völgyi pillanat jutott eszébe róla, ez a pillanat, ahogy rettentő súlya dacára madártollként függött fölötté a levegőben.)

Koja, mint az építkezésen dolgozó politikai elitéltek többsége, évek óta nem látott nőt, legfeljebb a nép-bíróság ülnökei között egy-egy termetes házmester-nét, vagy a törvényszék folyosóján kötögető öregaszonyokat, akik tanúskodtak a futószalagon gyártott háborús és hűtlenségi perekben. A pestvidéki fogház, ahol az ítéletre várva töltött jó néhány hetet, koedukált volt, de a nőket egy emelettel följebb helyezték el, a sétaudvarra is külön vitték le őket. Arctalanok és testetlenek voltak, mint az angyalok, és azok is maradtak, noha sikerült kapcsolatot teremteni velük:

csikokra hasogatott kombinéból sodort kötélén engedték le anonim leveleiket – szív formájú malterdarab volt rajta a nehezek –, és mielőtt visszahúzták a rákötözött válaszokkal, a zárkatársak – Báró, Pulya, Lajcsika, Kőrösi Bandi, Piros Ferkó és Kója – együtt szimatolták és simogatták a nyitott ablakon belógó selyemcsíkot.

Édes kis Árvám, írta Kója kisorsolt levelezőtársának, mert a lány mindössze annyit árult el magáról, hogy nincsen senkije, és a többiek sem voltak közlékenyebbek, csupán a félelmeikről írtak, meg a vágyaikról: *végigmenni vasárnap a korzón, frissen ondo-lálva, selyemruhában, Istenem...*, a tényeket azonban kerülték, tartva az esetleges lebukás következményeitől. Kója később is sokat gondolt rá, próbálta elképzelni, milyen lehet a melle, a szája, a nevetése, még álmodott is róla, de – ébren vagy alva – mindig csak háttal, elmosódva jelent meg, elsuhanó árnyként egy soha nem látott város ismeretlen járókelői között.

Nézzétek, egy nő!, erősödött orkánna a fuvalat, fordult száz és száz fej egy irányba – akár a napraforgótáblák virágzó tányérjai –, és valamennyi pillantás egyetlen pontra szegeződött: a kátyús makadámúton csörömpölő, kannákkal megrakott stráfkocsira, amelynek bakján a kocsis mellett kétségtelenül egy nő ült. Formás és fiatal, sötét haját összekócolta, szoknyáját szemtelenül fel-fellebbentette a szél, és még Márió is megszállottan bámulta, bár a többiekkel ellentétben nem a nőt látta benne, hanem *a szabadság emb-lematikus manifesztációját*. Márió néhány évvel idősebb volt Kojáéknál – tulajdonképpen véletlenül került közéjük, bár eléggé találomra szedték össze a társaság többi tagját is –, és kedvelte az ilyen, Piros Ferkó szerint *agyonkomplikált hülyeségeket*, mert segítségével hosszú körmondatokban definiálhatta bonyolult gondolatait a létről és nemlétről, vagy a repülés transzcendenciájáról, ám nyers egyszerűséggel is tudott fogalmazni, például ásás közben, a völgy nevének etimológiáját fejtegetve. A hatméteres alapárkokat csákánnyal vésték ki a köves talajon, és Márió eközben született precíz magyarázata – *Dudujka szláv szó, egyesek szerint azt jelenti: anyamell, szerintem viszont apaf...* – szállóige lett a tábor lakói között.

Pedig a Dudujka-völgyben épülő Egyetemváros elíziumnak tűnt a hideg és sötét márianosztrai börtöncellák után. Bár a tábort – a barakkokat, ahová jószerivel csupán aludni jártak – és az építkezés területét is kerítés övezte, a szögesdrót nem látszott a gyorsan emelkedő falak, a burjánzó nád és káka

takarásában. A tágas ég és az alatta körben kitárulkozó lankák azt a csalóka érzést keltették a rabokban, mintha innen bármikor kísétálhatna az emberfia, de már az első napokban rájöttek, hogy a benyomás téves, és a hatalom tett róla, hogy ez eltörölhetetlenül be is vésődjék minden elítélt agyába; az első – és Koja otléte alatt az utolsó – szökött rabot két nap múlva kutyaugatástól kísérve, felismerhetetlen arccal, talpig véresre marcangolva, kéz- és lábbilincsben hozták vissza, és miközben körbehajtották a táboron, kiabálnia kellett, *így jár, aki szökni próbál...*, a hangja azonban egyre gyengült, és végül járni sem tudott, előrebukott fejű, összecsuclott bábuként vonszolták tovább valószínűtlenül kicsavarodott karjánál fogva a smasszerek.

A táborát átszelő út a meszesgödör mellett kanyarodott el, és amikor az ebédes kocsi odaért, Koja testközelből láthatta a jelenést: a fiatal nőt, amint éppen lehajol a lába melletti dobozban matatva, és néhány másodpercig káprázó szemmel bámulhatta blúzának kivágásából előbuggyanó mellét.

Vigyázzon, még elveszti őket, szolt oda önmagát is meglepve, hogy a régi, vagány Koját nem tudták kiverni belőle a Bartók Béla úton a Katpol pincéiben – kis, acélbetétes gumibotja volt a vallatótisztjének –, de torkát emberi hang helyett csupán valami rozsdás csikorgás hagyta el, és észre se vette a lába előtt landoló paklit.

Aztán elszállt a pillanat – a kő is vele; a robbanás máskorra maradt –, és a kocsi nehézkesen továbbdöcögött a központi barakk felé, ahol megrázták az ebédszünetet jelző kolompot, Koja azonban nem mocant, míg Piros Ferkó széles vigyorral oldalba nem bökte, *vedd föl, te marha, a néni direkt hozzád vágta a cigit, te meg csak állsz, mint útszélen a faszent...*

2.

Kiszúrt téged, dűnnyögte Báró munka után a fürdőben, amíg egymás hátát szappanozták, és önfeledten engedték át magukat a tisztálkodás gyönyörének.

Ez is Dudujka kedvezményei közé tartozott a kváziszabadság és a kiadós ételek mellett – ugyanazt kapták, mint a smasszerek meg a munkát irányító civil műszakiak, csontvázbrigádokkal nem lehet a Tervet teljesíteni –, a rozsdás zuhanyrózsákból záporozó meleg víz pedig minden nap tisztára mosta porlepte, sajgó testüket, és a lejtős cementpadlón piszkosszürke habot vetve, széles ereken vitte magával sorsuk nyűgének egy részét is a rácsos lefolyók felé. Tűző

napon dolgoztak kora reggeltől késő délutánig a hirtelen beköszöntő májusi nyárban – az építési területen minden fát kivágattak a kivitelezők –, Koja és a haverjai azonban nem bánták, örültek a szabadban végzett munkának, bármily fárasztó volt is: simogatásnak érezték a hegyekből lezúduló vad szeleket, frissítőnek a zivatarokat, és áldásnak a tikkasztó meleget három év bezártság után.

Gyorsan leburnultak, mintha a mögöttük hagyott börtönévek alatt le sem kopott volna róluk az önfeledt Maros-parti strandolások zománca, azonban a feketevágásért, a beszolgáltatás elmulasztásáért vagy rémhírterjesztésért évekre ítélt parasztemberek nap-soha-nem-érte, hófehér lábaszára pecsenyévé égett a munkaruhának osztott rövidnadrágokban, és jobb híján cementeszakából, kátránypapírból kötöztek lábszárvédőt magukra, amely sebesre dörzsölte felhólyagzott bőrüket, és néhányuk a csupasz karját is betekerte. Kojáék bádogbrigádnak hívták őket, olyanok voltak, mintha Őz birodalmát építenék, *madárijesztőnek meg itt vagy te,* vigyorgott Piros Ferkó, és beletúrt Koja akkor még sűrű, napszítta szőke hajába.

Kiszúrt téged. Megkérdezte Lajcsikát, ki az a kockafejű ürge a meszesgödörnél, ismételte meg Báró, mert azt hitte, Koja nem hallotta korábbi szavait. *Hazudsz, a kockafejűt nem mondta,* boksolt a gyomrába Koja, ám Báró csak nevetett, felvillanyozta az esemény, és már a randevút szervezte volna az ügintéző lánnyal, ami az adott körülmények között örült ötletnek tűnt, őt azonban elragadta a hév, *Lajcsikával üzenhetnél, hogy találkozni szeretnél velem,* merült el a részletekben, s mert Koja tovább hallgatott, hátba vágta, és fölüvöltött: *mázlista vagy, hát nem érted? Megfogtad az Isten lábát! Micsoda nő, apám!*

Azt se tudom, mi a neve, dörmögte Koja törülközés közben, bár nem kellett hozzá név, hogy megjelenjék előtte az a két kihívó domborulat a lángba borult arc alatt; a lány észrevette rátapadó pillantását. *Boros Ica,* világosította föl a párbeszéd végére éppen odaérő Lajcsika. Tagbaszakadt, birkatürelmű társuk az irodán dolgozott, ahová a lány bevitte a papírjait.

Az építkezésre érkező étel- és egyéb szállítmányokat mindig átvizsgálták a smasszerek, nem rejtőzik-e köztük tiltott eszköz: könyv, újság, fegyver, netán rádió-adóvevő, de a szállítókat is ellenőrizték. A rendszer elszánt ébersége, örökös gyanakvása és dühödt bürokratizmus a munkatáborokat sem kerülte el, a fegyörök a saját anyjukat vagy nővérüket is iga-

zoltatták volna, ha netán a tábor területére tévednek. Pihenőhelyül és zivatarok idején menedékkül egy deszkabódé szolgált félúton a meszesgödör és a központi barakk között, ott azonban főleg Lajcsika tartózkodott méteres kimutatásokat körmölve, mert az odarendelt örök időről időre bejárták a terepet, noha a munka felügyelete nem tartozott a hatáskörükbe, ám a foglyoké annál inkább; árgus szemekkel figyelték, nem csoportosulnak-e valahol többen a kelleténél, nem ácsorognak-e tilalmas helyeken a kerítés vagy a kapu közelében.

A lány először járt a telepen, és az ezzel járó formáságokat a táborparancsnokságon intézték, Lajcsika ezért kísérte el a belső irodához. Útközben hetehavat összehordott, még azt is elhadarta, egyetemre járt a haverjaival, és fegyveres összeesküvésért ítélték el őket (pedig csúzlit se találtak a házkutatásoknál, nemhogy puskát!) A lány szórakozottan hallgatta, majd az ajtónál hirtelen elvágta a szózuhatagot, *azt a szőke fiatalembert a meszesgödörnél ismeri? Ő is magukkal volt? Azt mondja, medikus? Én sportolónak néztem,*

idézte Lajcsika, és kényszeredetten elvigyorodott. Na, akkor jöttem rá: az egész kísérgetés miattad kellett, a parancsnokot nélkülem is megtalálta volna, csakhogy rád volt kíváncsi. Kutya legyek, ha értem, mi a fenét esznek rajtad a bigék, vakarta meg izzadtságtól csapzott fejét, aztán beállt a tus alá, de rögtön ki is ugrott alóla, a francba, miért zártátok el a meleg vizet?

3.

Koja olyan volt azokban a hetekben, mint akinek elment az esze. Nappal ábrándozva kóválygott, a professzor kétszer is az utolsó pillanatban kapta derékon, hajszálon múlt, hogy bele nem gyalogolt a füstölő meszesgödörbe, éjjel meg álmatlanul fetrengett csikorgó vaságyán, a szalma hajnalig zizegett alatta, szeme köré sötét karikákat festett a kialvatlanság, és ezen nem segítettek a táborban terjengő pletykák sem, hogy *az a Boros Ica mekkora egy ribanc, az építőanyagot szállító sofőrök szokták partiba vágni, ő a téje szombatoként a hajnalig tartó kártyacsatáknak valami városszéli lebujsban, oltári nagy kurva, különben is akkora a fenéke, csak a fele fér el a bakon.* A két utolsó megállapítás Pulyától származott; a lány rá se nézett, pedig Pulya mindent elkövetett, hogy felhívja magára a figyelmét, épp csak cigánykereket nem hányt az ebédes kocsi körül, amelyen érkezni szokott, Kojáról azonban minden lepergett, a gyalázó szavak nem jutottak el a tudatáig, Boros Ica képe függönyként lebegett közte meg a külvilág között, csupán akkor lebbentette félre, amikor a nap magasra hágott, és közeledett az ebédidő. Olyankor odament az úthoz, megállt egy csenevész csipkebokornál, szórakozottan rugdosta a talajból kiálló kődarabokat, és nem érezte a tuskés ágak karmolását a lábán.

Piros Ferkó, Báró, Lajcsika és a többiek aggódva figyelték, miként ejti mindinkább rabul barátjukat a szenvedély, igyekeztek a közelében maradni, falaztak neki, ha a művezető vagy a smasszerek megjelentek, próbálták józanságra bírni, titkon azonban ők maguk is reménykedtek, bíztak benne, hogy a kitarató rajongásnak meglesz a gyümölcse, és nekik is jut valami a majdani beteljesülés gyönyöréből.

A Sztálin-szobor avatása a Felvonulási téren (ma: Ötvenhatosok tere), 1951 (Fortepan/Magyar Rendőr)

Így aztán mindannyian megkönnyeb-
bültek, amikor hosszas tusakodás után Koja
rászánta magát a levélírára, bár ennek is
volt kockázata: a legkisebb kihágás is ma-
gában hordta a fegyházba való visszakül-
dés veszélyét, márpedig nem volt olyan ne-
héz munka vagy helyzet Dudujkán, amiért
ne lett volna eldorádó a dohos nosztrai
zárkákhoz, az örökös éhezéshez, és az ot-
tani személyzet öncélú kegyetlenkedésé-
hez, a *ne csak őrizd, gyűlöld is* jelszó
gyakorlatához képest.

Akadtt ugyan itt is kekeckedő foglár,
aki unalmában vagy éppen ideológiai el-
lenszenvtől fütve feldúlta a hálótermeket,
szétdobálta kevéske személyes holmijukat,
kiszóratta, aztán fölszedette velük a stró-
zsákok szalmáját, de néhány elszánt fickó
– élükön Piros Ferkóval – kihallgatást
kért a táborparancsnoktól, és panaszt tett.
Nosztrán vagy a Csillagban – ahol még az
elsőfokú ítéletre várva töltöttek végtelen-
nek tetsző hónapokat – reklamáláskor meg-
esett, hogy a fogoly egy hét sötétzárkát
vagy hat óra gúzsbakötést kapott igazság-
tétel gyanánt, Dudujkán azonban a szocia-
lizmus egyik fellegvára épült rabmunká-
val, és a parancsnok azonnal átlátta, hogy
az éjszakai pihenés rovására kirótt körletrendezések
az építkezés lassulásához vezethetnek, és ha felvető-
dik a felelősség kérdése – netán a szabotázs lehetősé-
ge –, ő sem ússza meg szárazon, így azután a fakó-
szőke, vizenyős szemű őr – Csipásnak és Takonynak
becézték az elítéltek – másnapra eltűnt a táborból,
mint korábban az a smasszer is, aki ebédosztáskor
olyan mélyen hajolt a kondérba, hogy beleesett a ma-
radék gulyáslevesbe.

Koja nem kapott választ a levélre, Boros Ica azon-
ban minden nap egy gombbal többet hagyott nyitva
a blúzán, egyre mélyebb betekintést engedve az ár-
nyékos völgybe, amely az áttetsző vászon alatt az
édenkert sötét bozontjáiig vezetett, Koja azonban soha
nem jutott el *odáig*, mert amikor fantáziája nekiló-
dult, elakadt annál az elképzelt mozdulatnál, amellyel
végre megérintheti vágya tárgyait, pedig a bánatos ló
– mintha kifejezetten az ő óhajának engedelmesked-
ne – a meszesgödörnél mindig lelassította amúgy is
lustán poroszkáló lépteit, időt hagyva szemlélődésre
és álmodozásra.

A Sztálin-szobor avatása a Felvonulási téren, 1951
(Fortepan/Magyar Rendőr)

4.

(..valaha patak folyt át a völgyön, összegyűjtve
a dombokról csordogáló ereket; a lapályos részeken
elcsendesedve tóvá szélesedett, partján gyékények
bársonybuzogányai bólogattak a sásliliomok lángoló
kelyhei fölött, rucák költöttek a zsembékon, fémesen
csillogó tollú gácsérok siklottak a csendes vizeken le-
lebukva zsákmányért, és a felszínre érve szikrázó
vízcseppeket ráztak le magukról; a lejtőkön araszos
zuhatagok, zúgók csobogtak, pöttyös pisztrángok
ficáncoltak a gömbölyűre koptatott kövek között, de
a vízfolyás már jóval az Egyetemváros építése előtt
eltűnt rucástól, pisztrángostól; törmelékkal, szeméttel
töltötték föl a közeli nagyváros lakói, csupán néhány
pocsolya emlékeztetett az egykori patakra, kivált lan-
gyos májusi éjszakákon, ha a duzzadó holdvilág pen-
delyét ledobva, pőrén merítkezett meg bennük, vagy
felhangzott a pázrásra készülő unkáknak egyhangú kar-
dala, és a felszín alatt bizsergő vaskos gyökerekből
hajtani kezdtek a sásliliomok kardlevelei, maguk
előtt tolvajra készülő bimbóikat...)

5.

Ama bizonyos napon, amelynek hajnalán a kanyar menti tócsa szélén kinyílt az első sásliliom, a szokottnál jóval korábban érkezett az ebédes kocsi.

Koja későn vette észre, átkozta is magát, amiért elmulasztotta a várva-várt pillanatot, hogy szemének sóvár kameráival újra meg újra lefényképezze azokat a részleteket, amelyekkel – mint a kirakós játék darabjaival – eljátszhat a másnapi viszontlátásig, bosszúsága azonban hamar elszállt, mert a kanyar után a kocsi hirtelen megállt, Boros Ica leugrott a bakról, megrázta rakoncátlan sörényét, és csípőjét ringatva lassan elindult a bódé felé, a kocsis csak azután csapott a ló csontos farára. Koja némi hitetlenkedő tétozás után felismerte a váratlan lehetőséget, és – kezébe nyomva a keverőrudat – otthagya az értetlenül bámuló professzort a fortyogó mésszel, sebtében letépte az útszélén szárbá szökkenő virágot, aztán az alvajárók biztonságával átvágott a vizenyős lapályon, ahol léptei nyomán újabb nehéz illatot árasztó sásliliomok furakodtak elő a mélyből, szédült méhrajok keringtek a kitáruló kelyhek fölött, és mire belépett a félig nyitva hagyott ajtón, narancsszín virágtenger hullámozott mögötte.

6.

Lajcsika éppen akkor nézett föl az előtte tornyosuló irathalmazból, amikor az ebédes kocsi csörömpölve továbbhajtott, és Koja otthagya a meszesgödrit a professzorral. Egyedül volt a faházban, mert a két smaszszér már vagy tíz perce megkezdte szokásos körútját, Boros Ica pedig még nem ért oda. Lajcsika lomha mozgása, nehézsége, izzadságtól gyakran gyöngyöző homloka mindenkit meglepett: azt hitték, az agya is úgy jár, mint a lába, pedig gyorsvonati sebességgel működött, a másodperc töredéke alatt rájött: nincs itt semmi keresnivalója, mostantól a párkák ujjai fonják a szálakat. Találomra felkapott két dossziét, és kilépett a kalyiba hátsó ajtaján. Az öröknek híre-hamva sem volt, viszont – valami titokzatos hívásnak engedelmességgel – egymás után érkeztek Koja haverjai: elsőnek Báró, mozgékony majomarcán a várakozás izgalmával, utána Piros Ferkó bicegett sántikálva – még mindig fájt az öregujja a múltkor ráejtett kódarabtól –, majd Pulya került elő fontoskodva, kezében lapáttal, mögötte Kőrösi Bandi, kötegbe kötött zsákokkal a vállán, és végül, szokás szerint utoljára, maga előtt üres malteros talicskát tolvá Márió is megjelent, pedig nem sokat tudhatott az

előzményekről, két hete átköltözött a szomszédos hálóterembe, ahová *bokorugró* pesti vagányokat hoztak – így hívták a sitten az elfogott disszidenseket –, köztük egy villogó szemű, szép cigányfiút, akiről – bár mindannyian sejtették, honnan fúj a szél – nem esett szó köztük.

Valamennyien körülállták Lajcsikát, és idegesen topogva várták, hogy mondjon valamit, Lajcsika azonban kifejezéstelen arccal hallgatott. Pulya türelme fogyott el leghamarább, és hüvelykujjával a bódé felé bökkve nekiszegezte a kérdést: *Bent vannak?*

Ühüm, bólintott Lajcsika aggodalmasan körbenézve, ám a távolodó stráfkocsi halkuló zörgésén kívül semmi sem zavarta meg a körülöttük elterülő majdani campus nyugalmát. A bódéból nem szűrődött ki semmi nesz, mozdulatlanul állt a vizenyős rét lilomaitól körülölelve, csupán valami láthatatlan energiagyűrű hullámozott körülötte – szinte égetett –, és a hátsó ajtót elfüggönyöző zsákvászondarabot rángatta-lobogtatta a feltámadó szél, de sosem lebbentette föl annyira, hogy be lehessen látni, pedig majd' megvesztek a kíváncsiságtól. Képzletükben vad jelenetek játszódtak, amelyek ott kezdődtek, ahol a negyvenes évekbéli amerikai filmek szerelmi jelenetei abbamaradtak: a fantáziájuk szötte mozivásznon egymásba kulcsolt karok és lábak, összetapadó testek vonaglottak, és érezni vélték a deszkákon átsugárzó extázist; a fél karjukat odaadták volna a bódé sötét belsejébe vetett egyetlen pillantásért, ámde némák maradtak, bár magukban számolták, mennyi idő telhetett el, mióta azok kettesben vannak odabent.

Mi a fenét csinálnak ilyen sokáig?, tört ki Pulya, és rágni kezdte a körmét. *Bi-biztosan malmoznak*, válaszolt faarccal Lajcsika, és a többiekből kitört az ideges röhögés. Pulya sértett képpel fordított hátat, ám rögtön vissza is pördült: *az istenit, jönnek*, de akkor már mindnyájan látták a központi barakk túlsó sarkánál felbukkanó smaszereket.

Lassan, tempósan, beszélgetve ballagtak; ebben az ütemben talán tíz perc, mire ideérnek – pláne, ha rágyújtanak –, ám nyilván észrevették a bódénál ácsorgó csoportot, nem lehetett csak úgy elillanni előlük, különben sem hagyhatták cserben a bentieket. *Szólok nekik*, indult Pulya, Lajcsika azonban rá-mordult, s közben hallani lehetett, ahogy fejében csikorognak a fogaskerek.

A táboron belül civil művezetők irányították a munkát, az elítéltek viszonylag szabadon mozoghattak, a hulladék deszkából összetákolt kis raktárhoza kö-

rül azonban nem volt semmi keresnivalójuk, és ha az örök kiszagolnak valamit a történekből, annak beláthatatlan következményei lehetnek valamennyiükre nézve, azaz nagyon is beláthatók: ebből a helyzetből egyenes út vezet a pokolba, vissza Nosztrára, úgyhogy villámgyorsan ki kellett találni valami indokot az ottlétükre. *Tereprendezés*, lelt rá a megoldásra Lajcsika, hát persze, tereprendezésre küldték ide a többieket. Rengeteg hulladék hevert szanaszét a kunyhó körül, az apraját Kőrösi Bandi zsákjaiban, a nagyobb darabokat Márió talicskáján lehet az út mellé hordani, és a kupacokat valakik valamikor elszállítják... (s ha mégsem, az sem tűnik majd fel senkinek; a szocializmus lázas építése közben megszokott jelenség volt egy-egy évekre ottfelajított téglarakás, takaros szeméthalom a parkok sétaútjain vagy a szépen helyreállított gótikus kápolna támpillérei között, ám ezen senki sem ütközött meg; a trehányság is szerves része volt a rendszernek az Elbától Vlagyivosztokig.)

De mi lesz Kojával meg a lánnyal? Ha kijönnek, azon a nagy üres placcon csak a vak nem látja meg őket, ha meg bent maradnak, és a smasszerek ott találják rájuk... na, arra jobb nem gondolni. *El kell terelni az örök figyelmét*, ütött Báró a fejére. *Na ne!*, tiltakozott Márió, *aztán mivel? Báró énekelhet nekik*, forgatta a szemét Piros Ferkó, újabb nyerítésre gerjesztve a többieket, mert Báró botfülű volt, ha zenekar játszott, nem ismerte fel a *Himnusz*t, ha pedig énekelni kezdett, mindenki menekült a közeléből. *Elég a hülyeségből*, mordult rájuk Lajcsika, *fogjunk hozzá, és ha ez nem állítja meg a smasszereket, legfeljebb összeverekesszünk. Amíg velünk foglalkoznak, Koják simán el tudnak pucolni.*

Ők igen, de mink itt maradunk, sóhajtott fel Pulya, *osztán mehetünk vissza Nosztrára, pedig nem mi hegyünk az Icával. Mért mi igyuk meg a levét?*

Az eddig némán álló Kőrösi Bandi erre nagy ívben ledobta a vállát nyomó zsákokat, és ugyanazzal a lendülettel akkorát húzott be Pulyának, hogy eleredt az orra vére. *Koja is vállalná értünk*, mondta csendesesen, *hagyjuk a fenébe azt a szemetet, ne várjuk meg, míg ideérnek. Na ki az erősebb?*, emelte föl a hangját, és elgáncsolta Lajcsikát, mert a smasszerek felgyorsítva lépteiket már elhagyták a barakk innenső sarkát.

Ám amikor Lajcsika – magával rántva Bárót is – a földre zuhant, Pulya pedig a vért kezefejevel szétmázolva az arcán nekirontott Kőrösi Bandinak; amikor a fegyőrök előtt kinyílt a szélesen elterülő rét legszebb lilioma, és bent a faház poros irathalmazai között Koja remegő ujjakkal kigombolta Boros Ica blúzának utolsó gombját is, a központi barakk szélső ablakán derékig kihajolt egy egyenruhás alak, és hangosan kiabált valamit a smasszerek után.

A két ór megtorpant, majd sarkon fordult, és futólépésben bemaszírozott a parancsnok irodájába.

Lajcsikák semmit nem észleltek ebből, akkor már csak egymás püfölésével voltak elfoglalva, és egyre elszántabban verekedtek, megvadulva, szinte önkívületbe esve tépték, öklözték, rúgták egymást, mint gyerekkorukban az iskolaudvar eldugott sarkában a farakások mögött nagyszünetben, amíg a csengő meg nem szólalt. Nem tudni, meddig tartott ez az eszeveszett küzdelem, amelynek Koja megjelenése vetett véget, ő választotta szét a verekedőket. Arcán úgy terült szét az elégedettség, mint lakodalmas asztalon a kiömlött a bor, és az sem tudta letörölni róla, hogy a békéltetés közben néhány eltévedt ütést is elérte: a szája sarka felrepedt, bal szeme pedig eltűnt egy szilvaszínű duzzanatban.

7.

Boros Ica másnap állig begombolt blúzban ült az ebédes kocsikoján, de így is kilátszott néhány piros folt a nyakán, Koja azonban nem gyönyörködhetett bennük. Nem a bedagadt szeme miatt, hanem mert nem állt megszokott helyén a csipkebokornál. Vonaton ült Lajcsikával, Báróval, Piros Ferkóval és még vagy kétszázadmagával együtt, Oroszlányba vitték, bányamunkára.

A smasszereket a névsor miatt hívták be a parancsnokságra, akkor állították össze a listát, hogy kiket kell másnap fűzőláncon az állomásra kísérseni, s hogy hány új ember elhelyezéséről kell gondoskodni Dudujkán, mert több transzportot is vártak, a zsúfolásig telt börtönök ontották az elítélteket. Kellett az olcsó rabmunka a békeharcban, szükség volt rá az építkezések frontján, de meg kellett nyerni a szencsatát is.